

Н. О. Піскунова,
аспірант кафедри фінансів,
Дніпропетровський національний університет імені О. Гончара, м. Дніпро

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНИХ ЗАСАД ОЦІНКИ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

N. Piskunova,
graduate student of chair of finance, Dnipropetrovsk national university Oles Honchar, Dnipro

IMPROVING METHODOLOGICAL PRINCIPLES ESTIMATING CASH FLOWS COMPANIES

Пошуки удосконалення процесу оцінки та аналізу грошових потоків є постійними. Від рівня дослідженості грошових потоків залежить рівень прибутковості бізнесу у цілому. Особливо актуальною є ця тема у нестабільному ринковому середовищі функціонування вітчизняних підприємств.

У науковій статті було запропоновано удосконалення методичних засад аналізу грошових потоків через призму двох актуальних факторів впливу — ефекту масштабу та волатильності діяльності суб'єктів господарювання.

Під час дослідження використано такі загальнонаукові методи пізнання, як абстрагування, аналіз, синтез, групування, порівняння, узагальнення, систематизація тощо.

The search for improvement process of assessment and analysis of cash flow is constant. From management of cash flows depends the business profitability in general. Particularly relevant is this topic in an unstable market environment functioning domestic enterprises.

In the scientific article was proposed improving the methodological principles analysis of cash flows from two actual impacts — scale effect and volatility.

During the study was used the following scientific methods of cognition as abstraction, analysis, synthesis, grouping, comparison, generalization, ordering.

Ключові слова: методичні засади, оцінка та аналіз грошових потоків, волатильність, ефект масштабу, механізм управління грошовими потоками.

Key words: methodical principles, estimating and analysis cash flows, volatility, effect of scale, cash flow management mechanism.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Якість та ефективність проведення аналізу та оцінки грошових потоків завжди є затребуваною. Від інтерпретації отриманих результатів залежить побудова як перспективних прогнозів діяльності суб'єктів господарювання, так і ідентифікація причин, що вплинули на негативні результати діяльності. Тема удосконалення методичних засад оцінки грошових потоків не втрачає своєї актуальності за теперішніх умов господарювання українських підприємств і знаходить своє визначальне місце у наукових дослідженнях.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Тема оцінки та аналізу грошових потоків суб'єктів господарювання є актуальною у сучасній науковій літературі. Достатньо багато уваги приділено проблемам аналізу грошових потоків, етапів його проведення, методів впливу на оцінку грошових потоків. Цьому напрямку дослідження приділено увагу такими науковцями, як І.О. Бланк [1, с. 136], Тян Р.Б. [2, с. 110—120], Базілінська О.Я. [3, с. 9], Цал-Цалко Ю.С. [4, с. 40], Грабовецький Б.Є. [5, с. 204], Боронос В.М. [6, с. 209] та іншими.

Проблема аналізу грошових потоків полягає в недостатньо глибокому та змістовному розгляді системи управління грошових потоків та їх оцінки через призму

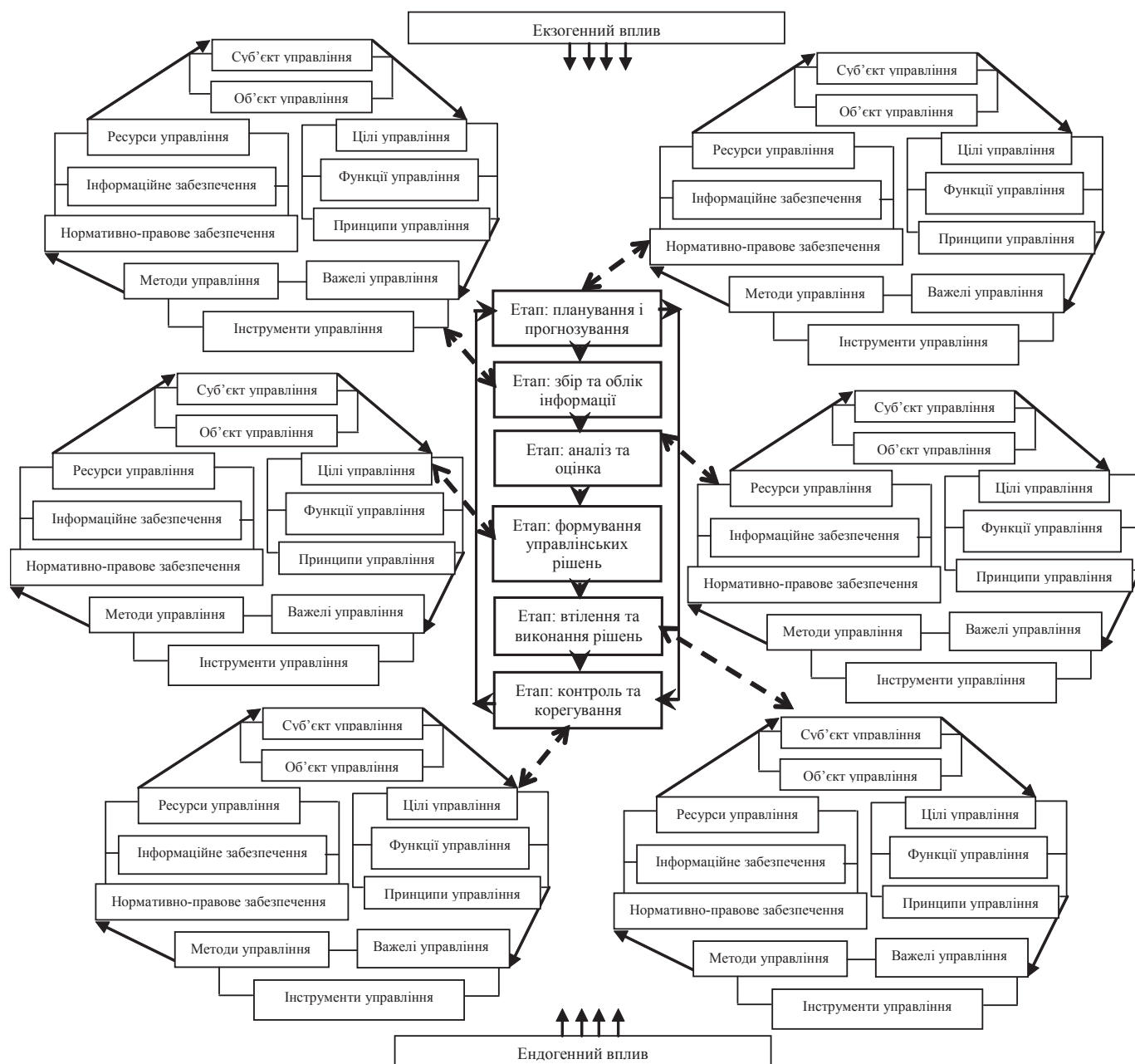

Рис. 1. Циклічний характер функціонування механізму управління грошовими потоками

факторів змінності виду діяльності та ефекту масштабу. Ці фактори реалізуються при кожній оцінці та їх вплив не викликає сумнівів.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є формування якісних особливостей проведення аналізу грошових потоків суб'єктів господарювання, що будуть враховувати їх волатильність за видами економічної діяльності та ефект масштабу.

Це дасть змогу підвищити якість та ефективність як ретроспективного аналізу, так і перспективних прогнозів при оцінці грошових потоків у нестабільному рин-

ковому середовищі функціонування українських підприємств.

Ефективність управління грошових потоків підвищить якість менеджменту всього бізнесу, що у свою чергу матиме позитивний вплив на прибутковість суб'єкту господарювання, зменшить проблеми безробіття та зайнятості.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Визначальним для аналізу грошових потоків є механізм управління ними. Розглядаючи механізм

Таблиця 1. Матриця змінності факторів, що впливають на аналіз грошових потоків та їх оцінку

	Тип підприємства		
Змінність виду діяльності	Малі підприємства	Середні підприємства	Великі підприємства
Діяльність із високою змінністю	Похибки в інтерпретації	Похибки в інтерпретації	Похибки в інтерпретації. Ефект масштабу
Діяльність із середньою змінністю	Похибки в інтерпретації	Похибки в інтерпретації. Ефект масштабу	Ефект масштабу
Діяльність із низькою змінністю	Похибки в інтерпретації. Ефект масштабу	Ефект масштабу	Ефект масштабу

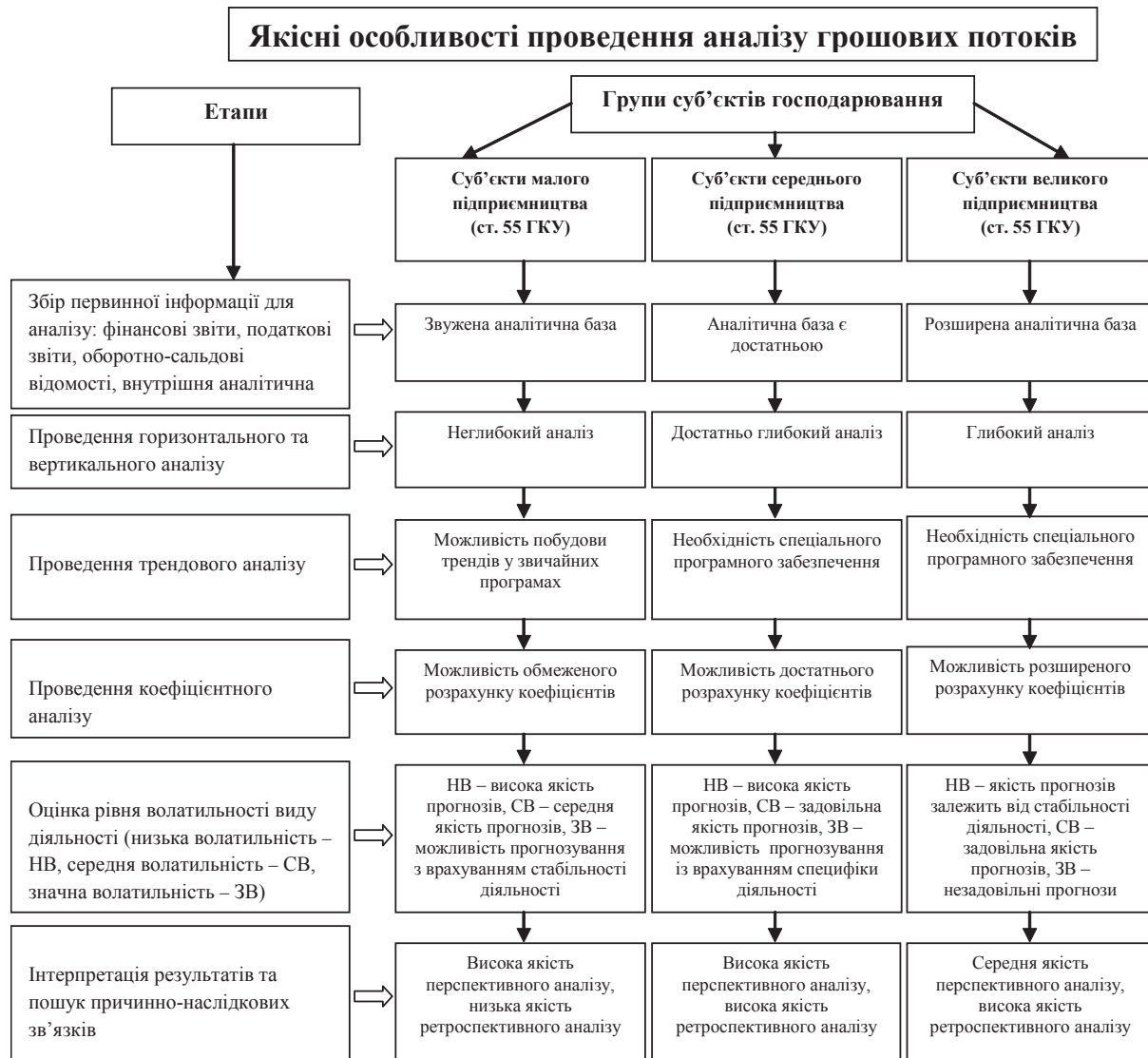

Рис. 2. Якісні особливості проведення аналізу грошових потоків

через призму циклічності (наведено на рис. 1), слід вказати на складноорганізованість системи елементів, що динамічно та циклічно, безперервно взаємодіють між собою, утворюючи групи елементів, з метою ефективного управління грошовими потоками у нестабільному ринковому середовищі, з притаманними системі властивостями гетерархії, наявній керуваній та керуючій складовій, яка функціонує під впливом екзогенних та ендегенних факторів.

На кожному етапі управління грошовими потоками (планування і прогнозування; збір та облік інформації; аналіз та оцінка; формування управлінських рішень; втілення та виконання рішень; контроль та корегування) відбувається реалізація механізму з притаманними йому специфічними особливостями. Серед особливостей слід виділити циклічність, системність, динамічність, індивідуальність, складно організованість тощо (продемонстровано на рис. 1).

Як зазначено на рисунку 1, на кожному етапі управління грошовими потоками реалізується та втілюється механізм управління грошовими потоками з унікальними конфігураціями його складових частин — груп елементів.

Відправною точкою для горизонтального, вертикального та коефіцієнтного аналізу виступає збір та систематизація вихідної, первинної інформації, що міститься не лише у фінансовій та податковій звітності, а й у бухгалтерських оборотно-сальдових

відомостях, довідках тощо. Виникає потреба пошуку та коректного відображення первинних даних для розрахунків, адже від цього залежить адекватність та якість аналізу. Чим більше підприємство, тим більше звітів підлягає складанню та формуванню, тим більшими та розгорнутішими є і самі фінансові звіти, а тому в сукупності є більша кількість наявних вихідних даних. Тому можна говорити про можливість проведення більш якісної та ефективної оцінки. Навпаки, протилежна тенденція просліджується із малими підприємствами.

Поряд із значущістю вихідних первинних для аналізу даних, важливу роль відіграє вплив рівня змінності виду господарської діяльності. Чим вищою є змінність, тим важче побудувати перспективні прогнози діяльності.

Окрім зазначеного, на алгоритм оцінки та аналізу грошових потоків впливає розмір підприємства. Зокрема можна дослідити певні причинно-наслідкові зв'язки: грошові потоки великих підприємств є більш розгалуженими, різноманітними, їх абсолютні розміри є більш значущими в порівнянні із малими підприємствами. Все це приводить до більш складного регулювання та управління такими грошовими потоками, та вимагає різноманітних прийомів та методів впливу, удосконалення механізму управління тощо.

У той же час стосовно малих підприємств можна говорити про можливу більшу стійкість, адже в них

відбувається менше змін із структурою та розміром капіталу.

Розуміння того, що середовище функціонування суб'єктів господарювання є нестабільним, підштовхує на побудову різних моделей (алгоритмів) проведення аналізу грошових потоків виходячи із окремих змінних факторів. За основу були обрані два фактори: змінність виду діяльності (незначна, середня і значна) та розмір підприємства (мале, середнє та велике).

Виходячи із наведених вище критеріїв побудовано матрицю (табл. 1) і отримано три групи суб'єктів господарювання, яким властиві окремі типові ознаки:

1) перша група — визначальну роль при оцінці відіграють похибки в інтерпретації, що характерно для малих та середніх підприємств із високою змінністю виду діяльності, для малих підприємств із середньою змінністю виду діяльності;

2) друга група — визначальну роль при аналізі відіграють похибка в інтерпретації та ефект масштабу, що характерно для великих підприємств із високою змінністю виду діяльності, середніх підприємств із середнім ступенем змінності виду діяльності та для малих підприємств із низьким рівнем змінності виду діяльності;

3) третя група — визначальну роль при оцінці грошових потоків відіграє ефект масштабу, що характерно для великих підприємств із середньою змінністю виду діяльності, великих та середніх підприємств із низькою змінністю виду діяльності.

Градація суб'єктів господарювання за видами діяльності та рівнем змінності нами були визначені раніше і опубліковані у праці Піскунової Н.О. "Кількісна характеристика змінності грошових потоків підприємств України" [7, с. 146—153].

Для кожного типу сформованих груп визначено якісні особливості проведення аналізу грошових потоків, що зазначено на рисунку 1.

Групи суб'єктів господарювання поділено за розмірами відповідно до критеріїв, що зазначені у ст. 55 Господарського кодексу України [8]:

— суб'єктами малого підприємництва є:

а) фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи — підприємці, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України;

б) юридичні особи — суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України;

— суб'єктами великого підприємництва є юридичні особи — суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) перевищує 250 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності перевищує суму, еквівалентну 50 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України;

— інші суб'єкти господарювання належать до суб'єктів середнього підприємництва.

Виходячи із даних рисунка 2, для кожного етапу проведення аналізу грошових потоків і для кожної групи підприємств визначено окремі якісні особливості. Зазначені якісні особливості стосуються етапу "збір та облік інформації" та етапу "аналіз та оцінка" механізму управління грошовими потоками (рис. 1).

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

У сучасній науковій літературі недостатньо глибоко розкрита тема специфічних особливостей проведення аналізу грошових потоків із врахуванням таких специфічних факторів, як волатильність виду діяльності та розмір суб'єкту господарювання.

Визначено якісні особливості проведення аналізу грошових потоків суб'єктів господарювання. Виявлені загальні тенденції, що виникають при оцінці грошових потоків, наприклад, чим вищою є змінність виду діяльності, тим менше можливостей вірної інтерпретації отриманих результатів та побудови перспективних прогнозів і планів.

Недоліки запропонованої моделі так званої двофакторної матриці полягають у суб'єктивному, на думку автора, використанні лише двох факторів. Але є розуміння того, що модель підлягає розвитку, розширенню при інтеграції в неї інших факторів.

Література:

1. Бланк И.А. Концептуальные основы финансового менеджмента. — К.: Ника-Центр, Эльга, 2003. — 448 с.
2. Тянь Р.Б., Лисенко О.В. Структурний аналіз грошових потоків із метою підвищення надійності їх прогнозування / Р.Б. Тянь, О.В. Лисенко // *Фінанси України*. — 2012. — № 5. — С. 110—120.
3. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / О.Я. Базилінська. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 328 с.
4. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз: підручник / Ю.С. Цал-Цалко. — К.: Центр учбової літератури, 2008. — 566 с.
5. Грабовецький Б.Є. Економічний аналіз: навчальний посібник. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 256 с.
6. Боронос В.М. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник / За заг. ред. В.М. Бороноса. — Суми: Вид-во СумДУ, 2012. — 539 с.
7. Піскунова Н.О. Кількісна характеристика змінності грошових потоків підприємств України / Н.О. Піскунова // *Економічний аналіз: збірник наукових праць*. — 2016. — № 2. — С. 146—153.
8. Господарський Кодекс України від 16.01.03 № 436-4 // *ВВР*. — К., 2003. — № 18, № 19—20, № 21—22. — С. 144.

References:

1. Blank, I.A. (2003), *Konceptual'nye osnovy finansovogo menedzhmenta* [Conceptual framework of financial management], Nika-Centr, Kyiv, Ukraine.
2. Tian, R.B. and Lysenko, O.V. (2012), "Structural analysis of cash flows in order to improve the reliability of forecasting", *Finansy Ukrainy*, vol. 5, pp. 110—120.
3. Bazilins'ka, O.Ya. (2009), *Finansovyy analiz: teoriia ta praktyka* [Financial Analysis: Theory and Practice], Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.
4. Tsal-Tsalko, Yu.S. (2008), *Finansovyy analiz* [Financial Analysis], Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.
5. Hrabovets'kyj, B.Ye. (2009), *Ekonomichnyj analiz* [Economic analysis], Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.
6. Boronos, V.M. (2012), *Finansovyy menedzhment* [Financial Management], Vyd-vo SumDU, Sumy, Ukraine.
7. Piskunova, N.O. (2016), "Quantifying characteristic the variability of cash flows of enterprises Ukraine", *Ekonomichnyj analiz: zbirnyk naukovykh prats'*, vol. 2, pp. 146—153.
8. Verkhovna Rada of Ukraine (2003), "Commercial Code", *VVR*, vol. 18, 19—20, 21—22.

Стаття надійшла до редакції 12.02.2016 р.